

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

- N. IORGA. — Literatură de călătorii.
DIMITRIE NANU. — Să nu te ducă în ispită (poesie).
L. BUCOVINEANU. — Moș Sandu (nuvelă).
I. U. SORICU. — Nostalgie (poesie).
G. BOGDAN-DUICĂ. — Seminariul pedagogic.
CONST. S. HASNAȘ. — Sonet
N. IORGA. — Serbările de la Sibiu.
N. IORGA. — Cronică.

În supliment : *Icoana din 1623 a lui Vasile Ureche fost Păharnic, fiul lui Nestor și fratele cronicarului.*

REDAȚIA :
STRADA BUZEȘTI, 42.

ADMINISTRAȚIA :
STRADA REGALA, 6

BUCUREȘTI.

EXEMPLARUL :
In țară . . . 20 bani
In străinătate 25 »

ABONAMENTUL ANUAL :
In țară . . . 10 lei
In străinătate . 12 »

„Minerva“ Institut de Arte Grafice
și Editură. — București,
Strada Regală, 6.

A apărut:

Lupta pentru limba Românească

— Acte și lămuriri privitoare
la faptele din Martie 1906 —

PUBLICATE DE

N. IORGA

Prețul 1 leu. — De vânzare la toate librăriile.

Cărti

apărute în editura Insti-
tutului de „Minerva“
arte grafice

București. — Strada Regală 6. — București.

AUTORII CLASICI

	L. B.		L. B.
ALECSANDRI V. — Poesii	1.50	EMINESCU M. — Poesii postume	1.50
— Teatru, vol. I	1.50	— Scrieri politice și literare	2.—
— Teatru, » II	1.50	— Literatură populară	1.50
— Teatru, » III	1.50	FILIMON N. — Ciocoiți vechi și noi	1.50
— Proză	1.50	ISPIRESCU P. — Legendele sau basmelor Românilor	1.50
ALECSANDRESCU GR. — Versuri și proză	1.25	NEGRUZZI C. — Proză	1.50
BĂLCESCU N. — Istoria Româ- nilor supt Mihai-Viteazul	1.50	ODOBESCU AL. — Vol. I. Opere complete	1.50
BOLINTINEANU D. — Poesii	1.50	PANN ANTON. — Opere comp- lete	1.50
CREANGĂ I. — Opere complete.	1.50		
EMINESCU M. — Geniu pustiu	2.—		

NB. — Toate aceste scrieri — exceptînd „Poesii Postume“ și „Geniu Pustiu“, de Eminescu, — se găsesc în ediții de lux . . . a Lei 3.— vol.

AUTORII CONTIMPORANI

	L. B.		L. B.
ALDEA-SANDU C. — În urma plugului	1.50	HODOȘ CONSTANȚA. — Frumos.	1.50
— Drum și popas	1.25	IORGA N. — Cuvinte adevărate.	2.50
BÎRSAN Z. — Visuri de noroc	2.—	— Drumuri și orașe din Ro- mânia	2.50
BELDICEANU N. N. — Chipuri de la mahala	1.50	— Sate și mănăstiri din Ro- mânia	2.50
BOUREANU EUG. — Povestiri din copilărie	1.50	— Pe drumuri depărtate	1.50
CHENDI IL. — Preludii	2.50	— Neamul românesc în Bu- covina	2.50
— Folcloane	2.50	— Neamul românesc în Ar- deal și țara ungiurească, 2 volume à	2.50
— Fragmente	2.50	— Gînduri și sfaturi ale unui om ca oricare altul	1.50
COATU N. GR. — Din viața ță- răneasă	1.—	— Ștefan-cel-Mare și Mihai- Viteazul	— .50
CUNȚAN MARIA. — Poesii	1.25	— Istoria Românilor în chi- purii și icoane	2.50
DELATISMANA CORN. IOANA. — 100 basme pentru copii	2.50	IOSIF ST. O. — Din zile mari	2.—
EMILGAR-GĂRLEANU. — Bătrîniii	1.50	— Credințe	1.50
FLAMMARION C. — Tainele ce- rului (tr. d. H. G. Lecca)	1.50	LECCA G. H. — Poesii	1.50
GENLIS D-NA (de). — Povestiri morale pentru tinerime	1.50	LIVESCU FLOREA MARIN. — Nu se cuvîne!	1.50
GORUN ION. — Taina a șasea	1.50	MANOLACHE-HOLDA I. — Fete	1.50
GRIGOROVITZA EM. — Chipuri și graiuri din Bucovina.	2.50		

	L. B.
PAPAHAGI N. și JULES BRUN.	
Moșneagul de la munte . . .	1.50
PAUL AUGUSTIN. — Între Someș și Prut . . .	1.50
PETRESCU-PETRA N. — Ilie Marin . . .	1.50
POP VASILE. — Rîs și plîns . . .	1.50
— Domnița Viorica . . .	2.—
POPOVICI C. AUREL. — Vorbe înțelepte . . .	1.50
ROSETTI R. D. (Max). — Între Capșa și Palat . . .	2.—
Rutenisarea Bucovinei . . .	3.50
SADOVEANU M. — Povestiri . . .	1.50
— Crîșma lui moș-Precu . . .	2.—
— Dureri înnașuite . . .	2.—

	L. B.
SADOVEANU M. — Șoimii . . .	1.50
— Povestiri din războiu . . .	2.—
— Floare-Oflită (roman). . .	2.—
— Amintirile căprarului Gheorghîța . . .	2.—
SCROB C. — Rouă și brumă . . .	1.50
SCURTU AUREL. — Căluza stațiunilor Balneare și Climatice din România . . .	2.50
SLAVICI I. — Vatra părăsită . . .	2.—
— Din bătrîni . . .	2.50
TEODORU A. GH. — Din viața marinarului . . .	1.50
VOINEȘTI-BRĂTESCU I. — Nuvele și schițe . . .	1.50

BIBLIOTECA POPULARA „MINERVA”

	L. B.
No. 1—3. Istoria populară a Romînilor . . .	—45
» 4. Cîntarea Romîniei . . .	—15
» 5. Istoria populară a literaturii Romîne . . .	—15
» 6. Revoluția lui Tudor Vladimirescu . . .	—15
» 7. Perderea Basarabiei . . .	—15
» 8. Unirea Principatelor . . .	—15
» 9. Mihail Cogălniceanu . . .	—15
» 10. Vasile Alecsandri . . .	—15
» 11. Stefan-cel-Mare . . .	—15
» 12-13. Istoria lui Mihail Vi-teazul, de N. IORGA . . .	—25

	L. B.
No. 14. Revoluția lui Horia . . .	—15
» 15. Răpirea Bucovinei . . .	—15
» 16. Cum să ne creștem copil . . .	—15
» 17. Păstrarea sănătății . . .	—15
» 18. Ce să citim? . . .	—15
» 19. 10 Maiu . . .	—15
» 20-22. Războiul pentru neatîrnare . . .	—45
» 23. Viața și faptele Mitropolitului Moldovei Veniamin Costachi . . .	—15
» 24. Aritmetică . . .	—15

BIBLIOTECA MUSICALĂ „LIRA ROMÂNĂ”

Conținind cele mai frumoase romanțe și cîntece
naționale romîne pentru voce și piano

NUMERELE APARUTE :

1. Deșteaptă-te Române. Cîntec patriotic. 2. Luna doarme. Romanță populară. 3. Aolen! Arie populară. 4. Suspine crude. Romanță populară. 5. Cit te-am iubit. Romanț. popular. 6. Călugărul. Melodie populară. 7. Pentru tine Jano. Cîntec popular. 8. Două fete spală lînă. Arie popul. 9. Ce te legeni codrule? Romanță. 10. Steluța. Romanță.	11. Cucuruz cu frunza'n sus. Cîntec popular. 12. Fetișo din acel sat... Arie din Transilvania. 13. Popa zice că nu bea. Arie popular. 14. Inimioara mea. Arie populară. 15. Am un leu și vreau să-l beau. Cîntec popular. 16. Pasăre galbenă'n cioc. Cînt. pop. 17. Imnul Regal Român de Hübisch. 18. Cîntecul Gîntei Latine.

Prețul unui Ex. 20 bani.

De vânzare la toate librăriile din țară și la Institutul de arte grafice și editură „MINERVA”, București, Str. Regală, 6.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția Strada Buzeghi 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »

LITERATURĂ DE CĂLĂTORII

— CU PRILEJUL «LONDREI» D-LUI MIHĂESCU —

Cunoașterea țărilor străine, nu a unei singure țări, ci a cât de multe, este o nevoie pentru noi. Dacă ne oprim asupra civilizației franceze singure, și încă asupra acelei forme, puțin francesă și mai curînd general-europeană, ce se întilnește la Paris, vom avea despre Apus și cultura Apusului păreri cu totul neîndestulătoare. Anumite instituții, anumite forme, anumite sentimente dominante și idei conducătoare se întilnesc de o potrivă în tot largul străinătății pe care voim să o urmăm. Le poți afla și la Berlin și la Paris și la Cris-tiania și la Neapole. Afară de aceste elemente de viață însă, sînt altele, atitea altele care trebuie căutate numai în anumite țări, unde ele s'aū ivit în chip firesc din însăși dezvoltarea poporului care le stăpînește astăzi.

Și ele nu ni sînt nefolositoare. În mai mult decît o privință, starea și rostul nostru se asemănă cu starea și rostul țărilor acelora. Nu putem trece, decî, cu vederea ceia ce aū urmărit și aū izbîndit ele. A nu împrumuta e cu neputință; a împrumuta numai din lumea îngustă a lucrurilor bune pentru orice popor, e a ni înțelege foarte sărăcăcios nevoile și menirea. După ce am primit un anume lustru de suprafață, care e deosebitor pentru vremea noastră, trebuie să ne îndreptăm, pentru a ni întregi și desăvîrși civilizația cea nouă, la realitățile felurite ale neamurilor de astăzi. Cele mari ne pot învăța une ori tot așa de bine ca și cele mici, cele rămase în urmă ca și cele înnaintate în cultură. În afară de unele formule și înfățișări pe care ne-am grăbit să le luăm, Francesul din burghesie, cel din provincie, cel de la sate ne poate învăța economia cea bună, înfrînarea poftelor cheltuitoare, mărgerirea potrivit cu veniturile, filosofia smerită, dar prielnică a ciorapului de lînă în care se grămădesc gologani pentru a se preface în aur stăpînitor. Dar Bulgarii ni pot da privesiștea,

întovărășită pentru noi de grele muștrări de cuget, a unui popor care se razimă pe cei mulți și săraci ai săi, și nu pe cîtiva puțini și bogați cari-și hrănesc scînteierea din seva vieții stratelor adînci. De la Engles să căutăm a lua avîntul încrezător în muncă, iubirea cucernică pentru datini, credința în ceva care e mai mare decît omul; dar Norvegianul ni poate da, din partea lui, exemplul mulțămirii patriarhale și nemărgenitei iubiri pentru patria cea mică, pentru sătucean, pentru tîrgușor, pentru Marea îngustă a fiordurilor și pădurile sărace ale muntelui aspru, pentru bietul lan de pîne stoarsă cu greu din pămîntul pietros. Ni pot ajuta spre o adevărată creștere națională în sens larg și modern până și popoarele care au făcut lucruri netrebnice și rele de care trebuie să știm a ne feri: Chinesii încremeniți în închinarea de ei înșii, Sirbiî sfărîmați în bande politice care se ucid fără milă, necruțînd nici pe suveran, Turcii cari cred că numai din amintiri vechi și fără muncă nouă, cu toate mijloacele timpului, se poate ținea un popor.

De la toate aceste națiuni, din toate aceste provincii ale lumii, trebuie să avem știri, orînduite frumos și cuminte, din partea unor oameni cari cunosc în adevăr și locurile și oamenii, cari au trăit în mijlocul lor, s'au împărtășit de viața lor, au știut să vadă și să înțeleagă și, pe lîngă acestea toate, și, poate chiar mai presus de ele, n'au uitat nici în clipa observației, nici pe urmă, cînd și-au așternut scrisul, țara lor, pentru binele și folosul căreia, mai ales, trebuie să trăim cu toții.

Mă gîndesc întăiu la acel vechiu boier, depărtat de noi, Constantin Radovicî din Golești, — zice el, în titlul cărții sale, pentru ca numele să-î sune cam după potrivea numelor de nobili cu *de* și *von* din «Europa», — la acel Dinu Golescu, cum îi ziceau toți în țară, care deschide șirul scriitorilor ce au vorbit neamului nostru de rosturile străine, din lume. Întîmplarea-l adusese a vedea cele «din lăuntru», marea întindere felurită a continentului, de la Brașov până la Geneva: voia să-și dea la școală străină copiii, și de aceia-și suflecuse de drum lung giubeaua de «arhon» din «protipentadă». Nu era pregătit pentru a se putea desluși răpede asupra atîtor și atîtor lucruri nouă. Dar a deschis ochii mari, n'a pierdut nici-o clipă din călătoria sa, și-a încordat toată puterea unei adevărate istețimi și pătrunderi, și astfel a ajuns îndată să înțeleagă cele două lucruri hotărîtoare, pe care așa de dese ori le uită călătoria noastră, cu mult mai învățați și mai purtați prin lume: că în Apus e mai bine decît la noi și că superioritatea, cîtînea mai mare de fericire omenească vine din

muncă îndărătnică și din bună rînduială. De ce nu tipărește cineva din nou prețioasa «Însemnare a călătoriei» acestui boier cuminte?

Din nenorocire, nu s'a găsit cine să-l urmeze. Tinerii au plecat în curînd cu droaia ca să se pregătească pentru viață acolo, în străinătate. Petrecînd în Paris sau, mai rare ori, în Germania, ei au ajuns a crede că toate cele ce se văd în străinătate sînt lucruri firești, neapărate, dăruite de un Dumnezeu părtenic. Cu ele erau ei acuma deprinși tot așa de mult, cum părinții lor fuseseră deprinși cu împrejurările de la noi. Ce vedeau în țară foștii studenți parisieni, li se părea barbar, ciudat, interesant mai mult prin culoarea specială a sălbătăciei. În ruptul capului, n'ar fi fost în stare să scrie despre Franța, despre Germania pentru Romîni, în românește; mai curînd, ca cine știe ce vîntură-țară, ar fi fost în stare să scrie franțuzește ori nemțește pentru Apusenii despre locuitorii înapoiatelor principate ale Dunării.

Așa se explică pentru ce, într'o vreme cînd înțilniai mai în orice parte din Europa Romîni dintr'o generație nouă, aceste călătorii au lăsat așa de puține urme în literatură. Abia dacă a dat Alecsandri ceva, rînduri ușoare de glumă fără haz, despre pășaniile sale în Africa; încolo, ce ni-au lăsat chiar un Bălcescu, un Ion Ghica? Bolintineanu a scris despre elementul românesc din Macedonia numai pentru că-l duseseră acolo dorul său firesc de vlăstar al Aromînilor.

Alt rînd de scriitori, cel de la 1870, a dat paginile, puține și în fugă turnate, ale lui Filimon despre drumul său prin Ungaria și Germania. N'avem pînă atunci o singură călătorie în Italia.

Cu venirea la cîrma culturii noastre a junimiștilor n'a mers mai bine. Iarăși scriitorii știaū așa de bine Apusul, încît prin minte nu li trecea să-l descrie unui public restrîns, de oameni cari și ei mergeau foarte des pe acolo. Doar o răpede vedere a Neapolei calde de d. Slavică.

Generația noastră are alte păreri. Ea e în adevăr din România, și-și simte legăturile cu poporul românesc. Pentru a-i folosi, ea n'a lăsat la o parte nici acest mijloc al descrierilor de călătorii. Autorul acestui articol, din partea lui, n'a uitat să spuie celor săi despre orice parte din lume a avut norocul să vadă.

Despre Anglia, n'aveam însă chiar nimic. Puțini se și duc acolo! Între aceia s'a întîmplat să fie și. D. N. Mihăescu care iscălește Nigrim. D-sa a scris versuri care n'au răzbătut, de și, fără îndoială, nu e lipsit de talent fratele acelei poete moarte în tinereță care ni-a lăsat cîntece de tot frumoase. A compilat apoi scrieri de economie politică asupra cărora nu s'a îndreptat multă luare aminte.

Cea mai bună lucrare a sa e de sigur cea de azi despre Londra. E foarte exactă, împărțită cu meșteșug, și forma, tot-deauna vioaie, se ridică une ori la adevărate înălțimi sau se împodobește cu cite o comparație în adevăr frumoasă. Oricine va lua cartea în mână, n'o va lăsa până la capăt. Și el se va alege cu multe cunoștinți nouă și cu un îndemn de a cugeta la alte forme ale vieții politice, sociale, economice și culturale decit acelea cu care sîntem obișnuiți. Fără să aibă noutate, fără să fie țesută strîns, ea e totuși, hotărît, interesantă și folositoare.

Și pentru autorul ei, și pentru alți tineri un cîmp de lucru răsplătit se deschide în această direcție.

N. IORGA.

SĂ NU TE DUCĂ ÎN ISPITĂ!

*Precum s'apropie omida de-al florilor potir aprins,
 Ispita stearp'a fericirii de ochii tai frumoși s'a prins.
 Mereu se tîrîie în umbră, mereu în șoaptele ei minte
 Himera'n veci ruinătoare ce-abate sufletele sfinte.
 În lupta dreptilor apostoli, de-atît amar de mîr de ani,
 Arhanghelt îi rătăcea capul, strunindu-și caii năzdrăvani.
 Dar hidra, pururi ridicîndu-și spurcata-i frunte înviată,
 La floarea sufletului albă, ea cată lacom, însetată...
 Îți paște urma de departe și ochii ard nemîșcatori
 Urzindu-și mrejele în calea sermanilor neștiutori!
 O vezi? de veacuri te așteaptă pîndind să-ți cazi învinsă'n ghiarc,
 De sîngele tău cald și tînar, curat, — i-e sele astei fiare.
 O clipă doar de admire, de scapi din braț al veghei scut,
 Și'n pași de lup ea vine'n taină, te'nfașură, și te-a pierdut!
 Caci din lumină orbitoare și din a florilor miresme
 Se'mbracă a Iadului solie, din creștetu-î și pîn' la glesne.
 Cu lanț de flori robia 'ncepe, din glasul ei ea toaree cînt,
 De-î pare'n straiu țesut de raze, c'a pogorit din nori un sfînt.
 Și'n setea sa distrugătoare de a stînge-a cerului podoaba,
 Din primăvara ta, — ruină, din judecata ta, o roaba,
 Va face-atunci înfricoșatul trimis al Spiritului Răn,
 Sorbind cu ochii de vâpaie tot focul sufletului tău.
 Din ce în ce mai departată — o stea sfîntînd pe larg de unde —
 Lumina stîns'a conștiinței la ruga-ți nu va mai răspunde!*

*Nimic din tine n'o rămîne decît năluca unei vieți,
Strigoia ce-a rupt lințoliul păcii din racla moartei tinereți.*

*Ci tu, — potir de sfinte daruri, comori de veacuri adunate
— Cum se răsfrîng în bob de rouă lumină din astre departate —,
Nu risipi o veșnicie de-averi pe-o clipă de orbiri.
Tu, viul diamant, nu cere a humei sarbede luciri.
În moliciunea cuceririi, vre-odată de te simți robita,
Cînd rogi și cerul și pămîntul să nu te ducă în ispita,
Cînd simți genunchii tăi cu teamă, că'n fața candeliei se frîng,
Cînd se apropie vultorea și ochii îngerului plîng,
Ridică-te! nu crede'n semne: în tine-î sprîjin, prevedința,
— Pămîntul poate să te soarbă și Cerul poate să te mința!
În tine stă Judecătorul, sînda Tu și-o iscălești,
De ceri pe Dumnezeua de afară, — tu în afar' de Dînsul ești.*

*Înfrînge-te, și aibi mindria neprihănil'a frunții ferme:
Alege-ți calea veșniciei: te urci spre sorți? — sau cazî spre vierme?*

DIMITRIE NANU.

MOȘ SANDU

Sfîntul Dumitru primise cu cîteva zile mai în urmă cheile de la Sîn-Petru. Și acum ursuzul și posomoritul bătrîn acopere pămîntul cu barba-î stufoasă și umedă. Neguri albi, ca un pînjiniș des, acopăr cîmpii și pădurile, iar din înălțimi cerne o bură rece și jilavă. Satul a picat într'o piroteală adîncă, și numai din cînd în cînd se aude cîte un zăbăit de cîne; apoi tace, și liniștea se așterne iarăși.

Din vreme în vreme, cîte un om zgribulit se strecoară în cîrșmă la Zăric, ca să-și dezmoștească ciolanele și să mai audă ce-î nou în lume, Se întrebă de sănătate și fiecare își iea nepoftit locul în jurul mesei lungi. Și, la lumina slabă ce o răspîndește o lampă cetluită cu tot soiul de ațe, cinstesc Romîni, în sănătatea celor vii și de sufletul celor răposați, *holircă* ieftină și al dracului de tare.

«Bună vremea, dragii miei, și bine v'am găsit!»

«Țămăsc dumitale, moș Sandu! Ce faci, tare ești?»

«D'apoi ce chitești că-s ca tine un rebegit și halupar? Îs cum îi ursu', tizule. Ei, da ce sămăluți aici, ori vă porniți la haitaș de... ciu-

percî? — Bine, bine! Faceți cum v'a tăia prin cap, că doară sînteți oameni de ispravă!

Noroc și roadă să dea Dumnezeu și, cînd v'a fi mai rău, să vă fie ca acî, iar în fiștecare Sîmbătă la toată casa praznic. Și numai, semn, un băț să-mî trimeteți, c'apoi nu vă temeți dacă vă voiî face smin-teală și n'oiî fi de cuvînt.»

«Asta a fost bună. Da, vorba ceia, paserea mălaiu visează, și moș Sandu praznice. Ferice, că știu că știe a trăi în lume.

Să trăiești, moș Sandu, și Dumnezeu să te ție cît de mult între noi. că zău așa îmi place mie, dar nu unul de aceia căruia tot îi ninge și-i plouă, și nu-î știî voia, nici nevoia.»

«Ce, măi feților, voi gîndiți că și mai de mult se făceau tot așa praznicele ca în ziua de astăzi? Îți mai poposi! Amu-î lumea de-apoi și strică obiceiurile străvechi. În vremile iestea oamenii fac praznic cu cîteva cîrmoji și cu nițică udătură, și apoi bat doba și fac veste prin sat că a fost praznic.

Eu, să vă spun, de mult trăiau oamenii astfel. Hanul ținea trei, patru zile, nunta cincî, praznicul una și bună, și tot aveau ce li trebuia din bielșug, și trăiau mai în bine decît astăzi. Da amu's oameni zepeticîți și tîrșiți, de Doamne ferește.»

«Aî drept, cumătre Sandu», întări un moșneguț îndesat. Vezî bine că așa-î. Oamenii ștîmbă vremile și vremile oamenî.»

«Da, moșule, amu pe la Sîmedru n'a fost nicăire vr'un praznic ceva cum se cade?», face Nică Fișlău către moș Sandu, care nu-î da una moșului și-l tot ațîța din ce în ce mai tare.

«Eî, ce mă iscodești atîta, măi țică Fișlău-Foșalău, că doară n'am fost la toate! Și, la dreptul grăind, n'a fost nici-unul cum știu eu, cît doară Ilisăi, cela de colo de supt pădure, și-a mai ținut rîndul. Bun moșneguț; și-a făcut praznic aferim; da' numai nu știu cum, tare-î scump la vorbă și-î dus cu gîndurile: pe semne de unde a venit. L-am întrebat, bunăoară, că pentru cine face pomană și pentru al cui suflet să ne rugăm la cel de Sus, și mi-a spus că pentru niște rubedenî de ale lui. Da' am văzut eu cum îi jucau une orî bătrînului lacrimile în ochî. Dumnezeu îl știe ce-o fi avînd, da' drept că face încalea praznic aferim.»

«Heî, apăi așa mai zice și eu una, da' ce folos, n'ai să poți fi și dumneata, moș Sandule. Da tot, mai știî, strașnică-î puterea lui Dumnezeu și bunu-i înnaintea lui, moș Sandu. Poate să se ștîmbe crîngul lumîi.

Aî drept, moș Sandu, oamenii din unda vremîi îștia îs tare scumpî la praznice și ieftinî la raiurî. Om vedea, vorba-î dac'om avea zile...

Hm! apăi da, lumea s'a știmbat; da' dă, mai sînt ei și cu gînduri mai altfel, mai cum se cade, ca Toader, nu mai departe... Păi Toader îi vrednic om, s'a pricepe el ș'a face după rînd. Păcat numai, că n'ai să fii dumneata, moș Sandu. -- Da lasă, că ți-a face el Toader praznic și de toate, de și-a netezi și Sfintu' Petrea barba.

Să trăiești, moș Sandu, și arhangelii să-ți ție năravu'... Bun om îi Toader și bisericos ca un Vlădică... Trage de bine, moș Sandu, și să fie de sănătatea lui Toader. Așaaa, c'apoî lasă, ne-a omeni el Toader altfel la praznic.

S'a dus toamna oamenilor celor bunî, și numai ici colo dacă mai găsești cite unul... Hm! ce zici moș Sandu? Mai trage un ciocan; prinde bine cum îi pe zoala asta...»

«Mă, că vînt mai ești la gură» s'amestecă un fin de-al lui moș Sandu, ce-l tot moroncești atîta!»

«Lasă-l, finule», face la o vreme și moș Sandu. «Nică are gură, și o poartă să nu-î înțepenească fălcile; da' una o știți voi, și altfel merge apa».

Vîntul începu, mai întîiu încet și sficios, ca un moșneag cu minte, să bată bura în ferești, mișcînd citinel ușa din afară, pare că ar fi vrut să-î întrebe pe cei d'innuntru de cineva. Dar a văzut că zădarnică e truda și că cu buna nu merge.

Oamenii nici nu vreau să-l bage în samă, în loc să-l întrebe după cine se tînguește.

Deocamdată îi lasă să se bucure și se ia de vorbă cu teii din marginea drumului. Vorbește cu crengile, povestindu-li liniștit ceva de aproape.

Tace o clipă; primește răspunsul, un răspuns jalnic de bună samă, căci teiul clatină din cap, și răspunde cu toată gloata lui de crengi de-odată.

Apoi vîntul pleacă mai departe la alt tei. I se jeluiește și acestuia; cuprinde tinerele ramuri în brațele sale noduroase, le alintă și tace, mistuit de-o jale mare. Mai face greșuri și se bagă prin pomete, întrebînd cu glasul său umed și potolit fragezii vișinii de o taină mare.

Dar fără rost e umbletul lui, și abia de-și mai poate stăpîni alea-nul. Lacrimi reci se preling prin păinjeniișul de neguri, și moșul blind de adineoare, cujbă de spate, se încărănește, și o sucește 'n loc cătră oameni.

Acuma e mai întăritat; izbește ușile de părete, hurducă fereștile, de zîraiesc geanurile și strigă de la baierile inimii acum pițigăiat, acum borborosește innădușit și fioros. Teii se zbuciumă jalnic în frămîntarea lor desnădăjduită.

Și căruntul vînt aleargă într'un suflet, cît mi ți-s meleagurile, răzvrătind totul ce-î supt stăpînirea lui.

— «Și de ce mă rog, de ce i-a sărit țandăra spulberatecului de vînt?», întrebă un țap mintos, cu barbă franțuzească.

— «Ei! ai tu dram de minte?... Ș'aî fost prin lume și prin școli!? Halal!, zbughește de supt cornul casei o vrabie mînioasă foc, «dar vara unde-î?»

În crîșmă se potolește zgomotul. Oamenii se strecură, tot unul cite unul, și, lampa, ajunsă de vîntul ce năvălește în năuntru, tremură ca o strigă. Vremea de afară schimbă gîndurile vesele de mai 'nainte.

Grija iernei și a birurilor se ițiește prin mințile sătenilor.

Moș Sandu stă posomorit. Gînduri despre multe de toate i se deapănă și se încîlcesc prin minte. Crîmpeie limpezi și împăciuitoare din viața lui, trăită aici, la poalele munților, stăruiesc să-l biruie; dar se îmbulzesc altele vinete, care-l dor, îi acopăr sufletul cu o ceață zmăcălită, negre une ori, care-l înțapă.

Și un gînd vechi îl încolțește iarăși. Celelalte pier parcă în dosul acestuia, ca și cum li-ar fi căpetenia.

Moșul încruntă sprîncenele, ca niște spice de orz, și se 'ntrebă la ce a venit iară la cîrșmă... Și nu găsește un răspuns la loc și cu gavozd.

De urît n'a venit, că s'a deprins cu țicăitul carilor din bîrnele vechi ale casei, și rabdă ca și dînele rosăturile cariului carilor.

Dar de ce a venit?.. Să bea?.. Să se hărțuiască cu cineva?.. Nu! Poate în aretu' lui Toader? Încă nu!, că n'are nevoie de el. Adecă nici-o nevoie, dar mai pe de-a dreptul nu-l bate gîndul să-l lase pe Toader în gospodărie. Ci apoi de ce a venit?..

Nu știe să-și deie samă, căci prea strașnic îi zvîcnesc întrebările, și mult mai îngăduie răspunsurile. Pare că-î vrăjit; cînd intră în crîșmă, e cu voie bună, apoi aude una, vede alta și se înghesuiesc cele de demult.

Cinstea slăbește și oamenii se 'ndeamnă spre casă. Moș Sandu se muncește cu învălmășeala gîndurilor și nu mai aude de mult vorbele strepezite ale lui Nică Fișlău și ale celorlalți.

Ar mai sta? Și de ce?... Își îndeasă căciula afumată și zdravănă pe cap, izbește cu cîrja în podeală și iese zicîndu-li celor rămași: «sara bună».

Cerul e ca scoarța unui brad străvechiu, în care arde un foc pe ascuns. Nourii ca de humă se răzlețesc și iar se întroacă într'un amestec fără sfîrșit. Luna se zbućiumă supt învîrtejirile nourilor, și une ori se ivește o clipă în spărturi, albă și răvășită de trudă.

Vîntul nu mai ostenește, ci, în pornirea lui vrăjmașă, răscolește pă-

durile, ce clocotesc acum pe întinsuri într'un geamăt înfundat și tainic. Moș Sandu merge pe cărărușa de pe marginea drumului, strivit de puzderia gândurilor. La o azvîrlitură, două de botă, se oprește și face semne cu cîrja. E treaz, trezuț; dar de ce se duce la crișmă?..

Un răspuns se 'ngaimă, dintru'ntîiū nebotărit; iar celelalte se îngălbnesc, se micșorează, și apoi încep să se pristăvească.

Așa trebuia să fie, hotărit că așa. Dar ceilalți îl tot împontoresc și merg de altă pricină. De-acu n'are să se ducă... Și de ce să se mai ducă, dacă îi știe ce plătesc?!

Vîntul se tînguiește într'una, ci numai mai ostoiet. Picurî mășcate de ploaie rece cad răpede, izbite de vînt. Cumpenele dela fîntini scîrție aspru, iar gălețile se lovesc de strat, se bagă înlăuntru, și iar iese.

Moș Sandu face pe ulicioară, spre pojijie, călcînd rar și cu chibzuială prin hleiuł năclăios.

Portița din colțul șurii se leagănă, scîrțîind în bălămăli. O draniță desprinsă de pe casă clempănește scorogit, purtată de vînt.

Moș Sandu stă o clipă în mijlocul ogrăzii; se uită în toate părțile; înțepește ușa la grajd; o proptește pe cea de la șură cu o lodvă de fag; scutură din cap, pare că i s'ar fi pus ceva greū, ș'apoi întră în casă, trăgînd rățezul de la ușa cu cîrligul.

Moș Sandu face iar și în astă sară planuri și socotelî. Se oțerește, se ciudește, apoi se mîngîie, și nu știe pe a cui samă să lase gospodăria, că așa nu merge. Se risipește azi asta, mine alta, până n'are să mai rămîie nimica din strădania lui.

Se dezbracă și se pune pe d'innaintea focului. Eî dar cu ceva lămnrit tot nu s'a ales. Până mîne seară, se mai lasă așa în părări, că, dă, nu-î bine să te prea grăbești.

Și în sara de a doua zi moș Sandu merge iar pe marginea drumului, ciudindu-se de multe de toate...

L. BUCOVINEANU.

NOSTALGIE

Dumbrăvile îmbracă veșmînt de sărbătoare,
Se'ntorc pribege pasări la cuibu 'nstrăinat,
Ca din războiū, în cîntec, oștiri biruitoare.
Și doinele trezite cimpîi și văi străbat.

Aud, în murmur dulce, pirăul cum suspină,
 Cum își fărîm'argintul cuprins în matca plină.
 În zarea purpurie e-atîta cînt și foc.
 Ce strîns mă ține 'n lanțu-î repausul pe loc!...
 Mireasă fericită și fără de prihană,
 Îmi fură mintea 'ntreagă, duiosă Cosinzeană,
 Și'n freamăt de pădure atîta dor mă chiamă :
 Tu, vînt ușor de vară, pe aripa ta iea-mă !
 Stejar înfipt de vreme în umedul pămînt,
 Atît mi-î de prieten al pribegiei cînt...
 Și, uite, cum revine și blînd mă împresoară
 Cu dorul ei de ducă străbuna mea comoară,
 Și-mî pironeste 'n zare privirile cu dor.
 Aduceți-mî toiagul, că și eu sînt păstor !
 Talangele răsună pe coaste și în vale,
 Cavalul plînge singur cu doina lui de jale,
 Și-auzi!... răsună munții de tulnicul semeț...

Străbunî, plutași prin veacuri în mersu-vă isteț.
 Îmi răsăriți în minte : stăpîni pe-a'voastre turme,
 Lăsînd la limbî străine a doinei noastre urme,
 Păstrînd comoara sfîntă de la bătrîni rămasă :
 Pămîntul v'a fost vatră și cerul v'a fost casă.
 Voi, cei mai bunî ai firii, de Domnul temători,
 Păstorî ai limbii noastre și-ai turmelor păstorî,
 Pribegî supt cerul liber, rîzînd de vînt și ploî,
 Veniți, și'n largul zării luați-mă cu voi !

Mi-î dor de cîmp cu soare și de izvoare line,
 Nicî ura, nicî iubirea în loc nu mă mai ține,
 Repausul omoară al inimii avînt :
 Vreați să 'ncunjur lumea, să infloresc, să cînt.
 Veniți, veniți cu mine, voi blinde melodii ;
 Atîtea taine poartă a cerului țării,
 Atît parfum de vară de-asupra-ni plutește
 Și valul de lumină în jurul nostru crește.
 Cărările uitate acum se limpezesc,
 Mă 'ndeamnă firea 'n floare pe cale să pornesc,
 În zare, larga zare, de ceruri mărgenită,
 Să uit de-atîtea patimi, de-a' relelor ispită,
 Să cînt cu codrul verde în amurgit de sară,

A.

Icoana din 1623 a lui Vasile Ureche fost Păharnic, fiul lui Nestor și fratele
cronicarului (sfințit lucrăți pe fildeș, însemnarea pe metal; pro-
prietate particulară; comunicată de d. Em. Girleanu).

B.

Și să străbat văzduhul ca pasărea ușoară...
 Iar când, în zori, străluce, în rouă sfintul mir,
 A'mele visurî dalbe pe raze să le'nșir,
 Ca 'n salbă de luceferi la piept să ți le-anini,
 Tovarășe de dorurî cu ochiî dulci, senini!

I. U. SORICU.

SEMINARIUL PEDAGOGIC

Răspunsul d-lui C. Litzica la ce-am scris eu în *Sămănătorul* de la 14 Maiu despre seminariu, cuprinde o idee fără de care n'ar fi avut nici-o urmare din parte-mi:

«Căci, în definitiv, d. Bogdan era dator sau să recunoască *franc și leal* că nu știa cum e organizat seminariul din București, sau, dacă știa, să ni probeze, că nici directorul n'a știut ce face, nici eu n'am știut ce vorbesc, directorul fiind a organizat, eu fiind am vorbit de organizare.»

A critică fără a ști, nu-i cuviincios, fără îndoială. Este chiar mult mai puțin cuviincios decît a vorbi, ca directorul, despre seminariul saxon fără să-l cunoască (vezi articolul meu *Bibliografie* din *Revista generală*, p. 624), sau ca d. Litzica despre seminariile universitare germane, care nici nu există (vezi *Sămănătorul* de la 14 Maiu). De aceia recunosc că eu nu trebuie să greșesc. Iar, cît despre «franc» și «leal», cred că d. Litzica a folosit acest cuvînt întîia și cea din urmă dată în discuția de față. Eliminînd astfel orice notă personală, care nu are ce căuta aici, să revenim la discuția sa — acum *mai* deschis — la critica seminariului.

Despre orice seminariu ești suficient informat cînd poți vorbi — ca mine — aproape zilnic cu elevii lui candidați și cu profesorii lui preparatori. Regulamentul nu i l-am cetit; mi s'a spus mai de mult că este un mic manuscris atîrnat de un pîrete...

Mă cred informat suficient. Și mai cred că numai așa am putut provoca o discuție, în urma căreia chiar și d. C. Litzica se văzu nevoit să declare — ceia ce ar fi putut face și mai de mult, din propriu îndemn — că instituția aceasta n'a putut crea o «activitate adevărată». Eufemismul acesta nu-î poate, destul de — «franc». Să-î facem deci o traducere «leală»: contrariul de la adevărat este ne-adevărat, adecă mincinos, deci activitatea aceia s'ar putea numi, în stilul lui Max Nordau, o «mincună convențională». În *seminariul liceal*, ea n'ar fi fost cu puțință. Aceasta să nu fie o deosebire, care — hotărăște?

După d. C. Litzica avem deci în față un seminarium «universitar, căci depinde de Universitate și gimnasial prin organizare» și -- fără «activitate adevărată». Înainte de a trece înainte, fac o reflecție: Organizarea gimnasială (mai exact: liceală) fiind, și după d. C. Litzica, bună, rămîne dreaptă conclusia că pricina ne-«activității adevărate» este deocamdată Universitatea. Dacă este așa, d. C. Litzica, fiind iubitor, fără îndoială, de înaintările școlii secundare, nu se sînte și d-sa «dator» să arăte «franc» și «leal» mijloacele de-a scăpa o organizare bună de-o influență rea? Însă aici d. C. Litzica s'a oprit, de oare ce cheia înțelesului, cu al d-sale: «Nu ni trebuie o nouă organizare, ci o activitate adevărată», se poate învîrți, ca orice cheie, și 'nainte, și 'napoi.

După această musică în jurul seminariumului, să venim la punctul *saliens*: Seminariumul din Calea Rahovei este sau nu este gimnasial? Eū zic că *nu* este.

Mă rog, seminarium *liceal* — așa ceream eū ca ultimă formă — înseamnă o școală secundară *completă*, clasa I—VIII. Cum însă economii se fac unde nu trebuie, ziceam că, pentru a dovedi bunătatea și eficacitatea ideii, ar fi *la 'nceput* de-ajuns și un seminarium *gimnasial* (clasa I—IV). Calea Rahovei are o fracție de școală (clasele I, III, V, VII, alternînd în alți ani cu II, IV, VI și VIII). Cine *știe* însă *bine* ce-î pedagogia școlii secundare, cu *toate* problemele ei *moderne*, nu poate fi mulțămît cu fracțiuni, de oare ce cu ele nu poți experimenta, nu poți proba, nu poți observa. Obiectul intuiției — liceul — trebuie să-l ai totdeauna în față. Pentru cine crede însă că pedagogia liceală se termină cu discuția cîtorva principii generale și cu însușirea unui mic moft de trepte formale, pentru acela și ce se află în Calea Rahovei este prea mult. Mărunțișurile acestea se pot învăța iute și c'o clasă, și c'o jumătate de clasă și c'un singur școlar ¹...

Mai departe: Seminarium *liceal*, spre care eū propuneam să ne îndreptăm, trebuie să aibă ca director un profesor gimnasial sau care este și profesor gimnasial (ca garanție *practică*), nu *numai* universitar (ca garanție *științifică*). Altfel, cum poate să fie el *primus inter pares*, cînd nu dă nici-o lecție în școala ce conduce, cînd deci nu are prilej să cunoască direct, nu din auzite, nici măcar cîțiva din elevii asupra

¹ Un coleg prețios, astăzi profesor de latinește la Ploiești, îmi povestea că lui i s'a dat din Calea Rahovei un certificat excelent, despre calități «înnăscute și achisite» — după numai *patru* lecții! Luînd *acest* cas drept regulă, conchidem că un băiat deștept poate face pedagogia *practică* în — patru lecții! Fenomenul este fapt.

căroră candidații fac experiențe supt direcția sa! Așa era Frick, Schiller, așa este astăzi Fries din Halle. Numai cînd propui în liceu o știință, ori două, poți să-ți lămurești metodică în mod suficient. Aceasta este elementar. Ce propune în școala sa d. director al seminariului din Calea Rahovei sau al seminariului din Iași?

Maî departe. Seminariul liceal nu îngăduie *libertăți* universitare, care pot fi dăunătoare. În seminariul liceal, adecă adăpostit într'un liceu, fiecare profesor, *fara excepție*, trebuie să fie la locul său. *Aici vorbește Statul cu toată țaria lui*, prin inspecții, control și anchetă. În seminariul din Calea Rahovei, vorbește, *conform legii* lui, deci absolut legal, un om. Oamenii pot însă greși, instituțiile bine alcătuite, nu. Nu numai aici, la noi, ci și aiurea. Iată, d. e. la Jena. Un coleg român, azi în Iași, specialist în limba romînă și germană, bun dascăl, zelos tînăr, cerea acolo ceva de lucru, voind să «practice». Nemțeasca fiind rezervată Nemților, româneasca nefindu-li acestora de nevoie, tînărul Romîn a propus cu libertate academică ...musică! Este și musical. Musicantul dela Jena fusese și, întorcîndu-se, este iarăși filolog la noi.

Același lucru s'a petrecut și în Calea Rahovei. Iată casuri. De și unele sunt trecute, le povestesc în timpul present: 1) Un coleg este declarat capabil pentru filosofie și sub-capabil pentru limba romînă (specialitate secundară). El propune în seminariu și istorie, și —, mi se pare, chiar și — religie! 2) Alt coleg este specializat în istorie și limba francesă: I se dă geografia!

Care va să zică, în forma seminariului universitar (căci depinde de Universitate!), poți prepara profesori la specialități cu care nu te ocupi anume, căroră, dacă ai ambiția de-a face totuși bine (casul colegului de supt 2), trebuie să li consacri o muncă mult maî obositoare și totuși maî puțin rodnică decît a unui specialist. Dar în cazul 2 este o apropiere: a geografiei de istorie. Ce-î însă în cazul întîiu: Filosof și istoric și popă —, merge?

În Calea Rahovei, cu libertatea-î universitară, s'a văzut și alt ceva, ce iarăși n'ar fi cu puțință în forma seminariului liceal. Acesta nu admite profesori fără forme depline. Casul 1: Un bun profesor de științe naturale pleacă. Își lasă ori i se pune un suplinitor — suplinitori în seminariul care prepară profesori! Suplinitorul abia ieșise din Universitate ca licențiat. El împlinește sercina de profesor seminarist, prepară profesori de liceu, dă apoi însuși examenul de capacitate și cade la proba *practică* de pedagogie. Casul 2: Un licențiat în fisico-chimice este de maî mult timp profesor seminarial de-a dreptul, nu numai suplinitor ca cel din cazul 1, și dă abia acum examenul de capacitate.

Care va să zică, de și nu ai nici măcar drepturile de-a fi simplu profesor la Stat, poți să ajungi profesor preparator de astfel de profesori la seminariul universitar!

Ciudățeniile acestea sînt cu puțință numai în forma seminariului universitar cu ale lui libertăți. În forma liceală, veghează Statul, aici ți se cere să fii cel puțin profesor normal, dacă nu poți să te înalți de-asupra obișnuitului.

Obiecțiile din urmă izbesc chiar într'un paragraf al legii dela 1898 (§ 92), care lasă directorului de seminaru dreptul de a-și da «avisul» și iea Ministeriului dreptul de-a numi fără avis — precum se vede, une ori greșit.

Eu nu vreau să întreb pe un coleg de inteligența d-lui C. Litzica despre «franc» și «leal»; eu întreb numai colegial: Știa d. C. Litzica despre aceste lucruri? Știa că cel puțin paragrafele legii sînt o chestie de *organizare*? Și, dacă pe temeiul acestor paragrafe se înalță edificiul pedagogiei musicale-filologice și filosofice-istorice-religioase, nu trebuie să conchidă și d-sa, că este ceva putred, în Danemarca chiar, — în organizare?

G. BOGDAN-DUICĂ.

S O N E T

*Cu cită vîlvă s'a zvonit furtuna
În oastea sunătoare a pădurii!
Răzbubuind pornit-a duhul urii
Din sînul ei, să-și sfarâme nebuna*

*Urgie 'n largul zărilor. Din surii,
Pustiii nori, se despletesc într'una
Cărările de-arsură, și străbuna
Pădure clocote amar supt a'naturii*

*De-aramă biciuirii. Șivoiū năvalnic
Spre vâi pornește, măcinînd țărînă
Și doborînd cu-al lui potop gorunii.....*

*Acesta-î glasul firii. Nu e jalnic
Descîntec cînd e liniștea stăpînă,
Căci viața zbućium, luptă oare nu ni-i?*

CONST. SP. HASNAȘ.

SERBĂRILE DE LA SIBIIŪ

(Sfirșit)

Se aude de afară glasul arhiereului care cere intrarea «Împăratului măririlor». El intră în foșnitul strălucitoarelor veșminte de mătăasă, albastră, trandafirie, viorie, albă. Ușile se desfac în lături la altar, și încep ciocăniturile pentru pregătirea mesei sfinte, pe cînd mulțimea se îndeasă tot mai multă, umplînd imensa întindere de un zgomot de vioiciune neastîmpărată, de așteptare nerăldătoare.

După slujba sfințirii, căreia îi lipsește, pentru a fi mai măreață, cîntarea corului celui mai bine pregătit și mai disciplinat ce se poate închipui — datina nu îngăduie cîntal de cor în mijlocul sfințirii, — după aceasta, Mitropolitul începe a vorbi.

Nici-odată arhiereul ortodox n'a avut atîta lume în fața sa, atîtea mii de mii de oameni, nici-odată n'a fost atîta lux, atîta strălucire, mîndrie și bucurie în jurul lui. E deci cu mult mai presus de felul său obișnuit de înfățișare, sfielnic față de stăpînirile «date de la Dumnezeu». Are vorba apăsată, gestul frumos și impunător, forma curată, deși atît de încărcată de cuvinte nouă, încît poporul nu înțelege mai nimic, și, mai ales, are ideia hotărîtă și îndrăzneată. Se aude vorbindu-se în acest grai limpede de bătrîn voinic despre «limba noastră dulce și duioasă», care e și «legătura cu conaționalii din toate părțile», se aude despre puterea ce are credința de a ținea laolaltă pe fiii neamului, chiar cînd ei și-au pierdut limba, ca în Secuine, se aude despre vrednicia de luptător pentru lege a lui Ștefan-Vodă cel Mare însuși. Păcat că astfel de părți ale cuvîntării nu se aud destul de bine și de departe, precum se pierde în marele spațiu clocotind de zgomot partea frumoasă în care bătrînul cleric își aplică lui însuși vorbele lui Simion moșneagul care cerea să fie izbăvit de viață după împlinirea visului său. Discursul, — cam lung și cu prea multe, prea multe neologisme, pe care trebuie să ne hotărîm odată cu toții a le gonii cînd sînt netrebnice.

Acum se face liniște, și înaintea miilor de capete, înaintea tribunelor smăltate ca de flori de strălucitoarele îmbrăcămînți ale primăverii, înaintea multelor uniforme străine, în sunetul din cînd al trîmbișelor de afară, — începe și se desfășură trei ceasuri, întovărășită de minunata, dumnezeiasca cîntare a corului, de cel d'întăiu ropot adinc al clopotelor nouă. liturghia rînduită și deplină a zilei de sfințire.

La sfințirea de biserică datina cere să se facă un praznic. S'au făcut două : cel «de șapte coroane» și cel «de trei coroane». Lumea a înțeles că la cel d'întăiu vin invitații și fruntașii, pe lângă cei mari din lumea străină. Decî preuținea de sate, cinstiții săteni în frumoase haine albe au venit în grădina ospățului de trei coroane. O bună frăție fără păreche a domnit acolo, la cele trei mese pe care le presida bătrînul arhimandrit cărturar Pușcariu, avînd lângă el pe inimosul membru al consistoriului Voileanu și pe profesorul Lupaș, care stă în fruntea tinerimii luminate și iubitoare de neam în acest Sibiîu cu tradiții de viață românească cam domoale. Mai mult decît un păhar s'a ridicat pentru idealul cel mai curat și mai înălțător al Romînimii.

Aud că dincolo decanul săsesc a lăudat silințele spre cultură ale poporului nostru, pe care-l privia cam de sus. Asesorul Cristea a spus răs-picat că Mitropolia românească din Ardeal a fost întemeiată de Mihaî Viteazul. Și cellalt mare viteaz al nostru a fost decî pomenit cu cinste, în auzul chiar al străinilor, în această zi.

O ciudată greșală (pentru a nu zice mai rău). S'au ridicat păhare pentru arhitectul străin, pentru toți meșterii străini, mari și mici, pentru antreprenorii chiar, cari au fost străini, dar pictorul, marele pictor Smigelschi, care și el a făcut greșala de a fi *acolo*, «cu domni la masă», acela a fost... uitat. Ba au fost uitați și Mocioneștii, cu toate cele 60.000 de florini dați catedralei.

În schimb, fiind public străin, a lipsit binecuvîntarea arhierescă, au lipsit cîntările ortodoxe, a lipsit pomana făcută săracilor, a lipsit toată buna datină străbună în banchetul puternicilor. Și deosebit pe urmă fruntașii romîni au mai petrecut cu autorii străini ai catedralei ortodoxe.

«Necesitate inexorabilă», ar zice atîția, împrunutînd o formulă spusă la noi în împrejurări de mare umilință națională, cînd Hallier ne judeca și ne osindia franțuzește. Moartea e o «necesitate inexorabilă», dar nu și *voința de a muri*.

*

Represintație pe scena micului teatru din Casa Națională. Într'o zi de serbare populară ca aceasta, s'a greșit alegîndu-se grozava dramă *Năpasta* pentru o sală de femei și copii, pentru o sală unde predomină lumea de la țară. De altfel, interpretarea cu dd. Z. Bîrsan și R. Popea, de și bună, a fost aspră, violentă, și a impresionat pe alocurea rău. D-na Lucia Cozma juca prea blînd și aristocratic un rol de cumplită femeie răsplătitoare ca Anca.

Sara, «conduct cu facile» la Mitropolie. Strada Măcelarilor se umple de roșia fluturare a focurilor, și cerul noros se învăluie în fumul des.

În biserică, lumina electrică face să scînteie fereștile multe pînă sus, în virful turnurilor. Se aude binișor cuvîntarea pe care o ține notariul pensionat Țirlea bătrînului Mitropolit, care răspunde printr'un alt discurs lung. La sfîrșit, teologii cîntă cu două sute de glasuri un cîntec bisericesc, menit să arăte că serbarea e numai, e numai și numai ortodoxă.

*

Sara, multă ingrămădire la concertul simplu pe care-l dă, în «sala de petreceri» (Gesellschaftshaus) a Sașilor, societatea meseriașilor romîni, organizată și condusă de d. Tordășianu. Doine și danțuri înaintea meselor de berărie, cam gălăgioase. D-na Crișan cîntă cu multă putere și limpeziciune cîntece românești.

Lună, studenții seminariului au ținut să arăte ce pot în ceia ce privește cîntecul și cuvîntul. A fost, în aceeași sală a Asociației, o serbătoare de toată frumuseța. Sosind târziu, n'am putut auzi discursul de deschidere al profesorului Stan, un profesor din cei tineri. Am ascultat însă cîntarea foarte meșteșugită și armonioasă a teologilor, cari au dat pe rînd o bucată instrumentală, o baladă pusă în musică de Bucovineanul Vorobchievici («Mănăstirea Putna») și duiosul final, dulce la început, apoi puternic, aprins al «dorului înstrăinatului» de Flechtenmacher, pregătită pentru cor de conducătorul lui, profesorul Tinotei Popovici.

D. Duma, care iscălește articole de informație și analiză literară, supt pseudonimul I. Paltin, e, de sigur, un tînăr de viitor. A cetit, a făcut alegere între cele culese din cetirile sale și știe să dea într'o formă foarte plăcută, plină adese ori de o adevărată frumuseță de stil, ceia ce știe. E printre acei tineri cari se încălzesc de idealul timpurilor nouă, ideal pe atît de mîndru, pe cît de îndreptat de o socotire cuminte a împrejurărilor și oamenilor. A spus bine, scurt, limpede și cuprinzător, în legătură cu serbările de sfințire a Mitropoliei, care au fost îndemnurile ce au venit scrisului românesc din iubirea pentru lege a poporului nostru.

D. T. Morariu, trimis de Asociație pentru a învăța teatrul la București, a făcut progrese mari. A spus bine, în înduioșarea celor de față, frumosul inn cătră Pace al lui Cerna și a spus apoi, încălzit de multele aplause, și mai bine, «Oltul» lui Goga. Nici-odată nu ni s'a părut mai sămănată de mărgăritare, mai vioaie și mai nouă poesia cîntărețului ardelean decît la această declamație. Goga a fost chemat nerăbdător de mulțimea înflăcărată, și într'o clipă l-am văzut ridicat în sus de brațul de uriaș al părintelui de la Ocna, Isaia Popa, cel cu glasul vestit în pieptul larg de atlet.

O surprindere foarte plăcută la sfârșit. În rîndul întâiu, se păstraseră jețuri pentru amîndoi arhieriei; era de față însă, după ostenele zilei de ieri, numai cel tînăr: episcopul de Arad. Cînd a făcut semn că vrea să vorbească, am crezut cu toții că va spune numai cîteva cuvinte de mulțămîntă, în acel chip încurcat și șters pe care-l știu atîția în locurile cele înalte. Spre bucuria ascultătorilor, a fost o ade-vărată cuvîntare, scurtă, dar plină de suflet. Părintele episcop n'a lăudat numai pe seminarisții, ci li-a dat sfaturi bune pentru a fi în viitor ceia se sînt și acuma, apărătorii convinși ai legii, ai limbii și ai neamului nostru.

*

După amiază, cel ce scrie aceste rînduri a vorbit despre «Cultura și literatura românească de astăzi».

*

Sara, concertul societăților de muzică sibiene. Muzică națională — cu o strălucită bucată de Musicescu —, muzică clasică pe motive românești; o compoziție a lui G. Dima, în care se preface și în cîntec, în puternic cîntec, balada lui Bolintineanu despre Ștefan învins. Mare și îndreptățit succes.

O bună încheiere a serbărilor, care au exprimat în același timp și bucuria noastră pentru sfințirea de mult doritei catedrale și însușirile și ultimele cuceriri ale neamului pe toate terenele de cultură.

N. IORGA.

CRONICĂ

A. Cărți.

* Cine ni cere cărți pentru cercuri culturale, e rugat să arăte prin cine le putem da, neputîndu-ne împovăra și cu cheltuiala transportului.

* E destul de bun ca redacție și foarte bine tipărit călăuzul frances-german al Bucureștilor pe care-l dă librăria Sfetea.

* Monstruoasa carte care se cheamă «Viața religioasă la Romîni și influența ei asupra vieții publice» și al cărei autor se declară cu mîndrie d. Dumitru Stănescu, «profesor și defensor eclesiastic», pleacă de la două împrejurări care n'au nimic a face cu știința, cu literatura și cu religia. D. Stănescu are neașteptata și în cel mai înalt grad neîndreptățita ambiție de a fi profesor de Universitate și, pe de altă parte, a cerut și d-sa să-și aibă partea la Expoziție, «represintînd», cum zice însuși u multă modestie, «la jubileul de 40 de ani de domnie al (*sic*) Majestății Sale Regelui nostru (*sic*) Carol I-iu, secți-

unea istoricilor bisericeii române (*sic*), cu o lucrare relativ de (chiar așa!) trecutului bisericii noastre.» D-sa, d. Stănescu, e «înscris în clubul» partidului ce guvernează astăzi România și socoate că are drepturi la anumite situații și onoruri. Deci lucrarea sa a fost primită la Expoziție, i s'a îngăduit acestui așa de nou autor să o dedice «cu respect» Regelui și i s'a tipărit chiar «cu cheltuiala Ministerului de Culte și Instrucție» rodul ostenelilor. Astăzi pe temeiul acestui gros volum de aproape 550 de pagini, d. Stănescu își cere catedra universitară. Sf. Sinod, care trebuie, după lege, să fie întrebat și el, a ales pe d. Stănescu față de un tânăr cu studii așa de bune și cu lucrări destul de frumoase, ca d. N. Dobrescu, cunoscut cetitorilor acestei reviste. Credem însă că la Universitate candidatura «politică» a d-sale nu poate să biruiască.

A avea altfel de ce să ne osindească generațiile viitoare care vor străbate paginile cărții pentru a-și da seamă în ce chip se puteau scrie la 1906 lucruri care au pretenția să fie știință. Totală lipsă de plan, îngrămădire la sfârșit a unui maldăr de documente copiate la Academia Română de alții (din registrul de prezență se poate vedea cit de multe ceasuri a petrecut d. Stănescu în Biblioteca Academiei!), nici o noțiune de critică, nici cea mai mică puțință de a scrie, — aceste însușiri iese la iveală răpede și pentru cine are, fie cit de slab, simțul a ce este știința. Se mai pot număra greșelile omului care de la început face din Vladislav-Laico, Voievodul muntean de la 1370, un Laiot, ca Domnul ce a domnit în Țara-Românească supt Ștefan-cel-Mare, care zice «mănăstirea Cotlanului» (p. 45) vestitei mănăstiri atonice a Cotlumuzului, care dă după vechiul Lesviodox de la 1840 șirul mitropoliților muntenei, care tipărește la p. 72 cea mai ciudată înfățișare de scrisoare grecească, care scrie numele cunoscut al lui Gerlach «Gherlah», care face din Sultanul Murad al III-lea, «Murat al VII-lea» (p. 90), care scrie despre viața religioasă a Ardealului român fără a cunoaște măcar din nume cartea mea «Sate și preoți» și lucrările păr. Bunea; care crede că «a paterisi» (= a paretisi!) înseamnă pentru un Vlădică a-și da demisia, care zice și Forest Mitropolitului Iorest, care spune Kalca Kalocsei? Și așa mai departe. Ca omul pe care un interes material l-a aruncat pe neprevestite pe mările grele ale științii, unde nu răzbat decît cei cu pregătire multă și adevărată!

* D. Eusebiu Popovici, profesor în Suceava, ni trimite un studiu asupra vocalelor latine neaccentuate în limba românească (*Die schwachbetonten lateinischen Vokale im rumänischen*).

* Și Bucovinenii simt deci nevoia de a face cărți speciale pentru Expoziția din București, la care se știe că vor lua parte! D. Nicu (de ce Nico?) Cotlarciuc, funcționar la Biblioteca Universității din Cernăuți, scrisese un «conspicț» al literaturii provinciale a Românilor de peste Molna pentru opera jubilară austriacă, «Români din Bucovina». Această scurtă și cam sacă schiță apare acum din nou, pentru Expoziție, supt titlul: «Istoricul literaturii române din Bucovina». Subtitlul dînd anii 1775—1906, se vede că întâia redacție a fost adesea întregită. Lucrarea fiind alcătuită după «Enciclopedia Română»,

se vede că ea n'are nici-o valoare de originalitate. Ea va putea folosi totuși cititorilor cari vor căuta în grabă unele date biografice și bibliografice. Ne mirăm că întreaga activitate istorică a lui George Popovici a putut fi uitată.

B. Reviste.

Și n-1 2 din *Graiul bun*, revistă macedoneană, e tot așa de bun. În cel d'întăi articol, d. N. Macedoneanu arată cuminte că numai prin cultură românească, și anume în dialect, se poate birui în părțile de peste Dunăre înriurirea puternică a culturii grecești. Cronica, de d. M. Beza, rămîne bine alcătuită.

* În «Viața literară», no. 20, o strălucită *fantasie*, una din cele mai frumoase poesii ale lui G. Coșbuc, iar, ca gen al inspirației, mistico-istoric, unică.

* D. Cruceanu, literat român de origină Evreii, face în «Revista albă» de la Paris o călduroasă reclamă vestitului «Manase» al d-lui Roneti-Roman, literat român rămas Evreii. Încheierea e așa: «D. Roman este un artist delicios și conștiincios.» Singele apă nu se face, d-lor!

* În N-rul 21 din «Biserica și școala» (Arad), notițe despre biserica de la Merag, din Bihor. Ea datează din 1730 și are un antimis din 1758.

* În «Albina» de la 21 Maii, o poezie poporană frumoasă, publicată, cu muzica (lucru nou și bun), de d. C. Iordăchescu.

* În revista craioveană «Ramuri», sfârșitul notelor săliștene de școlarul severinean Ionescu. Destăinuirii despre falșul congres studentesc ce s'a ținut la Severin.

* În *Revue critique* din Paris, un critic al ultimei cărți a d-lui Pompiliu Eliade, d. R. Guyot, îi spune suptire, franțuzește, că acea «Istorie a spiritului public în România în veacul al XIX-lea», «nu e destul de *strînsă*, cuprinde digresii sau discuții zădarnice, lungimi obositoare, o strașnică ingrămădeală fără rost (*fatras*) de citații, cementate cu o adevărată năvală de epitete» (*à coups d'épithètes*). «În volumele următoare», adaugă d. Guyot, «autorul va binevoi fără îndoială, să fie mai concis, mai cumpătat în citații și mai puțin risipitor în punctele de suspensie».

Și pe ăsta l-am nedreptățit, mă rog?

C. Ziare.

* Din «Meseriașul» (Lugoj), No. 10, se pot căpăta știri cu privire la «Societatea tâlparilor și cizmarilor romini din Hațeg», care durează din 1872 încă.

* În «Răvașul» (Cluj), n-le 20-1, o frumoasă poezie de Dafin. Un articol despre concertul dat în Gherla, rămasă în urmă 'n atîtea privinți, e plin de constatări îmbucurătoare. Corul a fost bun, și s'a declamat rîspicate poesii românești. Au vorbit pâr. Domide și avocatul Trifon, amîndoi din Bistrița. Au fost și studenți din Cluj și învățători din jurul Gherlei. Organîsatorul vrednic de laudă a fost profesorul Anton Domide, unul dintre tineri.

N. IORGA.